

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, професора
Мармази Олександри Іванівни на дисертацію

Гош Вікторії Євгеніївни

«Проблема внутрішньошкільного контролю у вітчизняній педагогіці
в другій половині ХХ – початок ХХІ століття»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.06 – теорія та методика управління освітою

Актуальність теми дослідження. Проблему, яка перебуває у фокусі дослідницької уваги В. Є. Гош, відносимо до своєчасних і важливих, що зумовлено глобалізаційними процесами у світі та суспільно-політичною, соціально-економічною й культурною розбудовою України. Зміна ідеологічних орієнтирів нашого суспільства, глобальні та загальнонаціональні ідеї розвитку перетворюють освіту у найважливішу сферу людської діяльності. Реформування освіти на сучасному етапі вимагає, передусім, вдосконалення управління освітою в цілому та кожним конкретним навчальним закладом, зокрема.

За останні роки українська школа зробила значний крок від одноманітності та унітарності; в ній утвердились принципи гуманізації та демократизації; відбувається переорієнтація процесу навчання на розвиток особистості учня; водночас загострюється протиріччя між новими завданнями школи, тенденціями її розвитку та масовою традиційною практикою навчально-виховного процесу. З огляду на це, потребує кардинальних змін внутрішньошкільний контроль, який зараз не виконує у повній мірі завдання, зумовлені трансформацією зовнішніх умов функціонування школи в оптимальне педагогічне середовище.

Відтак важливим та актуальним стає проведення ґрунтовних історико-педагогічних досліджень, які б дозволили оцінити стан проблеми внутрішньошкільного контролю на різних етапах її існування та визначити перспективи її подальшого вирішення.

Тема дисертації В. Є. Гош присвячена вивченню проблеми

внутрішньошкільного контролю у вітчизняній педагогіці в другій половині ХХ ст. – поч. ХХІ ст. До сьогодні в Україні не було досліджень, в яких би спеціально розглядався розвиток теоретичних засад вирішення проблеми внутрішньошкільного контролю в означений період.

Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри публічної служби та управління навчальними й соціальними закладами ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» в межах комплексної теми «Вітчизняна і зарубіжна педагогічна спадщина (друга половина ХІХ – початок ХХІ століття)».

Науковий апарат дисертаційного дослідження, на нашу думку, визначено точно і науково грамотно. Дисертантка чітко поставила і виконала в ході дослідницької роботи основні завдання, спрямовані на досягнення поставленої мети.

Вдалою є структура дисертації, яка логічно, ґрунтовно та чітко відображає задум і концепцію проведеного дослідження.

Відповідно до обраної теми, хронологічні рамки дослідження охоплюють другу половину ХХ ст. та початок ХХІ ст.

У першому розділі дисертації на основі аналізу праць філософів, істориків, педагогів та з урахуванням специфіки предмета дослідження, який становить складне й багатофакторне явище, В. Є. Гош вдало обґрунтувала міждисциплінарну теоретико-методологічну базу дослідження.

Спираючись на різні підходи щодо розуміння сутності внутрішньошкільного контролю, дисертантка надає визначення ключовим поняттям дослідження: «внутрішньошкільне управління» та «внутрішньошкільний контроль». Вона вірно визначає суб'єкти і об'єкти, функції та принципи внутрішньошкільного контролю.

Авторка розглядає проблему внутрішньошкільного контролю на різних історичних етапах розвитку країни та освіти, відповідно аналізує питання сутності та змісту внутрішньошкільного контролю, обґрунтовує тенденції та особливості становлення теорії внутрішньошкільного контролю у

вітчизняній педагогіці. Фактично у дисертації розглянуто найважливіші особливості розвитку теорії внутрішньошкільного контролю майже за 60 останніх років.

Ретельно проведений історико-теоретичний аналіз дозволив дисертантці виділити в розвитку теорії внутрішньошкільного контролю в Україні в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття три періоди: 1) 50 – 60-і роки – період зародження авторитарної парадигми внутрішньошкільного контролю; 2) 70 – 80-і роки – період завершення формування авторитарної парадигми внутрішньошкільного контролю; 3) 90-і роки – початок ХХІ ст. – період перегляду сутності та теоретико-методологічних засад внутрішньошкільного контролю.

Цінними є отримані результати співставлення особливостей розвитку теорії внутрішньошкільного контролю у ці періоди, які представлені у другому розділі дисертації.

Проведене автором узагальнення всієї зібраної у дослідженні інформації дозволило виокремити основні тенденції розвитку теорії внутрішньошкільного контролю. Дисертантка довела, що розвиток теорії відбувався: від авторитарної до демократичної моделі внутрішньошкільного контролю; від широкого трактування внутрішньошкільного контролю – до більш об'єктивного визначення його сутності; від відокремленого розгляду внутрішньошкільного контролю – до розгляду у співвідношенні з іншими видами управлінської діяльності; від орієнтації на вчителя – до орієнтації на результати та процеси; від узагальнення досвіду – до випередження масової практики управління; від орієнтації на ідеологічні чинники – до орієнтації на широкий спектр соціальних чинників, демократизацію суспільства; від орієнтації на регламентацію особистості – до курсу на розвиток та самореалізацію; від закритості теорії внутрішньошкільного контролю, її орієнтації тільки на вітчизняну науку – до відкритості, орієнтації на світовий менеджмент; від одноманітності – до більш широкого спектра методів контролю.

Оцінюючи викладений у дисертації матеріал в цілому, зазначимо, що обґрунтування висунутих положень здійснюється з належною доказовістю й послідовністю. Цьому сприяє достатньо чітка структурованість дисертації загалом та її окремих підрозділів, зокрема. Кожний підрозділ дисертації логічно завершується стислими, а кожний розділ – розгорнутими висновками.

Обґрунтованість наукових положень, висновків, рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, зумовлюється всебічним та глибоким аналізом джерельної бази, чіткою методологією дослідження.

Джерельна база дисертації досить різноманітна. Авторка аналізує монографії, статті, постанови, дисертації, публікації періодичних видань сучасного етапу розвитку науки. Саме такий склад використаних джерел, а також їх достатня кількість (396 примірників) дозволив дисертантці всебічно розглянути означену проблему дослідження та зробити обґрунтовані висновки.

Отже, теоретична обґрунтованість, використання багатої джерельної бази і різноманітних методів дослідження зумовили його наукову новизну, теоретичну й практичну значущість.

Підтверджуємо, що наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що уперше охарактеризовано розвиток теоретичних засад вирішення проблеми внутрішньошкільного контролю в історії вітчизняної педагогіки України в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття; а також виділено й обґрунтовано періоди в розвитку теорії внутрішньошкільного контролю в Україні в другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття. До наукової новизни дисертації також належить уточнення методологічних засад дослідження розвитку теорії внутрішньошкільного контролю, виокремлення особливостей розвитку теорії внутрішньошкільного контролю у вітчизняній педагогіці в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

Зазначимо, що практичне значення дослідження полягає в тому, що представлений у дисертації фактологічний матеріал, теоретичні положення та висновки можуть слугувати основою для подальших наукових розвідок у

галузі теорії та практики управління освітою; бути використаними керівниками закладів освіти в практиці управлінської діяльності; викладачами, і студентами – під час вивчення педагогіки, освітнього менеджменту, у процесі викладання відповідних навчальних дисциплін, проведення спецсеінарів в системі підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів.

Отже, зроблені дисертанткою висновки й рекомендації мають теоретичну і практичну цінність для педагогічної науки й управлінської практики.

Вірогідність та достовірність одержаних дисертанткою наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням завдяки послідовній реалізації методологічних засад дисертації, системному використанню комплексу взаємопов'язаних методів дослідження та відповідній джерельній базі. Результати, одержані дослідницею, переконливо представлено у висновках.

Зазначимо, що матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях.

Автореферат відповідає змісту дисертації, а 12 публікацій у вітчизняних та зарубіжних виданнях (Азербайджан, Україна, Чехія) з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають вимогам ДАК України. Вони засвідчують високий науковий рівень рецензованої дисертаційної роботи.

Стиль дисертації відповідає вимогам науковості, логічності, послідовності. Дисертаційна робота оформлена згідно з вимогами ДАК України. В цілому представлена до захисту дисертація є завершеним та самостійним доробком.

Разом з безсумнівними досягненнями В. Є. Гош, ознайомлення із її дисертаційним дослідженням дозволяє висловити деякі критичні судження та зауваження, що не є концептуальними, а мають здебільшого дискусійний характер.

1. Із підрозділу 2.1. «Період зародження авторитарної парадигми внутрішньошкільного контролю у вітчизняній педагогіці (50 – 60-ті роки)» не зовсім зрозуміло, чому саме цей період автор вважає періодом зародження авторитарної парадигми внутрішньошкільного контролю. А можливо це відбулося ще в 30-40-і роки ХХ ст.?

2. Із підрозділу 2.2. «Період завершення формування авторитарної парадигми внутрішньошкільного контролю (70 – 80-ті роки)» не зрозуміло, чи були відмінності у поглядах на внутрішньошкільний контроль українських вчених та інших представників радянської науки у даний період. Адже саме 80-ті роки пов'язують із початком демократизації в країні та управлінні на усіх рівнях.

3. На нашу думку, у дисертаційній роботі відбувається певна гра поняттями «період» та «етап». Так, у третьому завданні дослідження йдеться про періоди, а у четвертому – про етапи розвитку теорії внутрішньошкільного контролю.

4. Нам видається, що дисертацію переобтяжено значною кількістю загальних положень щодо теорії управління. Доцільно було б більше сконцентруватись на проблемах внутрішньошкільного контролю.

5. Вважаємо, що у підрозділі 2.4 «Загальні тенденції, особливості та перспективи розвитку теорії внутрішньошкільного контролю» необхідно було б більш конкретно охарактеризувати перспективи розвитку теорії внутрішньошкільного контролю.

Висловлені рекомендації і пропозиції в цілому не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи, яка в межах визначених автором цілей і завдань є цілісним, закінченим дослідженням досить важливої й актуальної педагогічної проблеми.

Загальний висновок. Рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Проблема внутрішньошкільного контролю у вітчизняній педагогіці в другій половині ХХ – початок ХХІ століття» є самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати і за актуальністю, змістом,

обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, практичним значенням, якістю оформлення та повнотою викладу відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а його автор Гош Вікторія Єгеніївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.06 – теорія та методика управління освітою.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
наукових основ управління психології
ХНПУ імені Г.С. Сковороди

15.05.2017 р.

О. І. Мармаза